

PRIVATIZAREA ÎN ROMÂNIA. REALIZĂRI, DILEME, DIFICULTĂȚI

Gheorghe Zamfir

I. Realizări

Desfășurarea privatizării în România, înțeleasă în sens larg, are loc în condițiile existenței unui cadru juridic minim necesar, pe baza căruia se pot realiza:

- a) transferul proprietății din sectorul public în cel privat, în diferite formule de parteneriat, și delegarea atributelor proprietății (jus possidendi, jus utendi, jus abutendi și jus frutendi);
- b) creșterea sectorului privat, într-o primă etapă pe baza forțelor proprii, îndeosebi în domeniul privind comerțul, unele servicii, agricultura și, în mai mică măsură, în sferele producției materiale.

Realizările privatizării din România pe plan juridico-normativ au fost precedate de dezvoltări teoretico-metodologice reprezentând o diversitate considerabilă de opinii și preferințe, opțiunile de natură politică-indiferent de apartenența acestora - fiind convergente, cel puțin în următoarele direcții: necesitatea privatizării ca element fundamental al tranziției la mecanismele de piață; pluralismul formelor și tipurilor de proprietate; complexitatea, amplitudinea și dificultatea, cu totul inedite, ale transferului de proprietate; îmbinarea criteriilor de eficiență economică cu cele de protecție socială etc.

Principalele componente directe ale cadrului legislativ-normativ al privatizării în România se referă la: transformarea unităților de stat în regii autonome și societăți comerciale, fondul funciar, privatizarea societăților comerciale, investițiile străine, înființarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Privatizare (ANP), Fondul Proprietății de stat (FPS) și Fondurile Proprietății Private (FPP), privatizarea-pilot

și vânzarea activelor, programul de privatizare al FPS pe anul 1993, normele metodologice pentru procedura standard de privatizare a societăților comerciale mici, strategia de privatizare a guvernului în perioada 1993-1996, norme privind vânzarea de active, organizarea și desfășurarea licitațiilor, regulamentul pentru vânzarea de titluri de valoare etc.

Până în prezent, în cadrul privatizării-pilot au fost vândute peste 20 de societăți comerciale, din cele aproximativ 6000 de active peste 2500 au trecut în sectorul privat, iar din societățile comerciale mici, privatizabile în anul 1993 au fost vândute peste 100, folosindu-se cu precădere metoda cumpărării lor de către salariați și manageri.

Strategia de privatizare în continuare are în vedere intensificarea transferului proprietății de stat în sectorul particular, utilizând o serie de metode legate de: necesitatea restrukturării economico-financiare și tehnico-productive a societății comerciale cu capital de stat; găsirea unor investitori străni; asigurarea reprezentării statului în societățile comerciale; supravegherea întreprinderilor cu pierderi și luarea unor măsuri radicale în cazul celor neviabile etc.

Analiza comparativă a stadiului privatizării în România, față de alte țări din Europa Centrală și de Est, nu justifică sub nici o formă afirmația că, în țara noastră, procesul s-ar afla într-o stare de blocaj sau că România s-ar situa pe ultimul loc în ierarhia rezultatelor privatizării. Aceasta a reieșit inclusiv din comunicările speciaștilor, întruniti la Sinaia în perioada 7-9

mai a.c., în cadrul unei sesiuni internaționale, dedicate problemelor privatizării în fostele țări socialiste europene.

În România, ca și în celealte țări, procesul îmbracă forma variantelor, este însoțit de o serie de contradicții, dileme și tatonări, cadrul legislativ nu este bine conturat, se produc revizuirile de ampioare diferență, au loc fenomene firești de "stop and go" și "trying by doing".

Chiar și o analiză pur cantitativă relevă că numărul unităților privatizate în țări din Europa de Est, cu o experiență relativ îndelungată în domeniul reformei, nu este deosebit de mare, față de România.

Așadar, după părerea noastră, nu au nici un temei opiniile după care România s-ar situa pe o poziție de "inferioritate" față de alte țări din zonă, aflate în tranziția spre economia de piață, din punctul de vedere al privatizării. Dimpotrivă, se constată, în toate aceste țări, dificultăți comune și specifice în desfășurarea privatizării, având cauze a căror cunoaștere este absolut necesară.

În pregătirea și realizarea privatizării în țara noastră, utilizarea consultanței străine, provenind din țări cu economie de piață, a avut nefindoielnic contribuția sa pe linia defrișării unor aspecte teoretico-metodologice generale a căror operaționalitate, în final, a fost conferită tot de specialiști români, oricât de contestată le-a fost sau le-ar fi competență în materie, știut fiind că prelucrarea telle quelle a unor modele "gata confectionate" în domeniul practicii economico-sociale s-a dovedit cu prisosință a fi nu numai pagubitoare dar și indubitatibil falimentară.

S-a putut constata că inovația și creativitatea potențialului uman autohton sunt mult mai importante în conceperea, programarea și supravegherea privatizării în România, comparativ cu o simplă analiză și transpunere a unor modalități utilizate, în prezent, de alte țări cu economie în tranziție sau, în trecutul mai mult sau mai puțin

îndepărtat, de către țările cu economie de piață.

Pornind de la partea de adevăr din aforismul "comparaison n'est pas raison", considerăm că, de la bun început, echipele care oferă consultanță plătită sau gratuit nu pot realiza elaborarea operațională decât în cazurile în care, se bazează pe specialiști străini și, în egală măsură, pe cei din România ca urmare a posibilității de a realiza o complementaritate indiscutabilă necesară în ceea ce privește experiența, cunoștințele, specificitatea de a concepe și audeca una sau alta din metodele de privatizare sau strategiile de restructurare a economiei românești. Condiționarea utilizării în exclusivitate numai a specialiștilor străini, în cadrul acordării de consultanță sau asistență de către alte țări sau instituții internaționale, o considerăm un demers cu puține șanse de succes și cu generarea unor semne de întrebare, chiar și în cazul celor mai nobile intenții, știut fiind că, în economia de piață, în general, prevalează jocul intereselor și nu actele filantropice.

2. Dileme

Ar fi de-a dreptul lipsit de realism elementar să considerăm privatizarea în România ca un proces lin, scutit de dificultăți, îndoieri, contradicții, evoluții și involuții mai mari sau mai mici, în unul sau altul din domeniile în care aceasta se produce.

Tocmai de aceea relevăm faptul că privatizarea în România este însoțită temporar sau permanent de o serie de dileme generate de ampioarea, complexitatea și ineditul procesului, inclusiv de manifestarea unor tendințe opuse, divergente, de natură obiectivă sau subiectivă.

În acest sens, la o primă abordare teoretică și practică încă nu s-a putut răspunde întrebării în ce măsură privatizarea trebuie să se bazeze pe îmbinarea criteriilor de eficiență economico-financiară și eficiență socială

sau exclusiv pe operaționalizarea numai a unuia dintre criteriile menționate? Evident că imbinarea celor două categorii de criterii apare ca soluție ideală, susținută de întregul eșafodaj teoretic, generat de sistemul optimului paretian, al statului bunăstării sociale și al economiei sociale de piață. Măsura în care are loc însă această imbinare, la diferite niveluri de agregare economică, reprezintă mai degrabă o problemă practică pentru care se solicită capacitate și managerială, de conducere și organizare social-economică, inserată într-un context de voință politică și de susținere la nivelul grupurilor de interes sau al întregii societăți.

Finalitatea privatizării se inscrie de asemenea printre dilemele de "primă mărime" cu care, în mod real, se confruntă procesul. Mai concret, privatizarea este considerată, pe de o parte, "mijloc" pentru realizarea tranzitiei spre o economie de piață concurențială și, pe de alta, "scop" per se. Oricât am fi de tentații în a da răspuns în sensul că privatizarea poate fi și mijloc și scop, punând în mișcare abile metode dialectice, într-un sens sau altul, sau o sinergie de circumstanță, în ultimă analiză, privatizarea nu reprezintă altceva decât un "mijloc" în mâna celor care, dacă știu sau pot să-l folosească rațional, se orientează spre realizarea obiectivelor eficienței economice, democrației și justiției sociale, ale statului de drept.

Nu puține controverse a cauzat, în procesul elaborării strategiei reformei, dinamica privatizării vizualizată de unii specialiști în ritmuri rapide și ca fenomen de masă sau, de către alții, ca proces moderat, impus, în mod obiectiv, de necesitatea evaluării caz cu caz a întreprinderilor ce se privatizează, de lipsa de experiență și funcționare de facto a instituțiilor pieței ca și de conjuncturi economice, mai mult sau mai puțin favorabile.

O serie de teoreticieni ai reformei economiilor în tranziție, situând criteriul eficienței la baza întregului proces, se pronunță cu fermitate pentru începerea privatizării cu întreprinderile rentabile, cu

eficiență ridicată, care prezintă - după cum este firesc - un grad de atractivitate relativ ridicat pentru potențialii investitori români sau străini. În acest fel, ar exista garanția că privatizarea și implicit reforma nu s-ar compromite, de vreme ce, și în condițiile sectorului public, întreprinderile respective realizau profit.

Dimpotrivă, alți specialiști susțin că privatizarea întreprinderilor cu pierderi ar trebui să constituie o prioritate, devansând privatizarea celor eficiente. Motivul, pe că de plauzibil pe atât de tentant, ar fi că gestionarea întreprinderilor respective, pe bazele inițiativei particulare și ale spiritului liberilor întreprinzători, constituie cel mai bun prilej pentru ca proprietatea privată, prin manifestarea plenară a atributelor sale, să-și poată dovedi, justifica și verifica practic avantajele, față de cea publică. În acest mod, întreprinderile de stat nerentabile prin privatizare s-ar putea eficientiza, ceea ce, într-un grad diferit, ar reprezenta un câștig atât pentru firma respectivă cât și pentru întreaga societate.

O absolutizare de genul că toate unitățile de stat sunt ineficiente sau că toate firmele particulare ar fi rentabile neîndoios este hazardată, lipsită de cunoașterea realităților. În toate țările cu economie de piață există și întreprinderi eficiente în sectorul public, după cum și în sectorul privat sunt unități ineficiente, înălțurate de pe piață prin concurență, în ultimă analiză ele devinind pradă falimentului. Important este faptul că sistemul economiei de piață prezintă elemente de compunere și repliere antreprenorială (apariția de noi firme, divizarea sau fuzionarea celor existente, dispariția de firme etc.) care, prin mecanisme de asanare riguroasă, asigură criteriul de eficiență economică și/sau socială, obiectiv decisiv în funcționarea întregii societăți.

Fără a dezvoltă mai mult acest aspect, considerăm că privatizarea în România poate demara atât cu întreprinderi rentabile cât și nerentabile. Important este să existe garanția că, după privatizare,

rentabilitatea celor dintâi va spori și mai mult, iar ineficiența celor de pe urmă va fi înălțatată prin obținerea de profituri și licidarea pierderilor. În aprecierea unei astfel de garanții, un rol important îl au studiile de fezabilitate precum și capacitatea profesională a investitorilor.

Privatizarea ridică de asemenea problema secvenței desfășurării sale în timp, din punctul de vedere al dimensiunii întreprinderilor. Începerea privatizării cu întreprinderile mici pare să fie unanim acceptată, date fiind următoarele avantaje: efort investițional scăzut, flexibilitate și capacitate de reconversie ridicată, posibilitatea decizională operativă, probleme sociale relativ nesemnificative.

Pe de altă parte, întreprinderile mijlocii și mari ar trebui să se privatizeze ceva mai târziu încrucișat: implică un mare volum de investiții pentru cumpărare și modernizare; sunt mai puțin sau deloc flexibile, în privința adaptării la schimbări rapide de structură a cererii; multe au o rentabilitate relativ slabă; creează tensiuni sociale, ca urmare a apariției șomajului de proporții.

Focalizarea privatizării numai asupra întreprinderilor de talie mică, în cazul României acestea reprezentând circa 4% din volumul total al patrimoniului societăților cu capital de stat, practic ar însemna o quasi stagnare a privatizării înțeleasă în sens restrâns (transfer de proprietate). După cum se știe, forțele proprii de dezvoltare a sectorului privat în economia românească se află în creștere, dar sunt de dimensiuni relativ modeste, astfel că deocamdată nu reprezintă un factor dominant sau propulsor al economiei de piață.

Pornind de la necesitatea imprimării unui ritm cadențat reformei, opus tergiversărilor sau trenărilor provocate adesea de suspiciuni, ambiguitate, nehotărâre sau frecvente neîntelegeri pe palierile politice, socolim opțuna ca privatizarea să cuprindă, chiar dacă în proporții și ritmuri diferite, atât întreprinderile mici cât și pe cele mi-

jlocii și mari.

O serie de opinii diferite sunt generate de aplicarea criteriului sectorial în privatizare care se poate referi la mari ramuri ale economiei naționale, subramuri sau grupuri de întreprinderi interdependente orizontal sau vertical.

Contingent cu dilema privatizare rapidă sau graduală, acest criteriu este strâns legat, pe de altă parte, de matricea interconectării fluxurilor materiale din economia națională, mărimea și intensificarea interdependențelor existente, stadiulitatea proceselor tehnologice și configurația specializațiilor și cooperărilor interne și internaționale.

Astfel privatizarea unei unități, în condițiile în care ramurile din amonte și cele din aval, rămânând în sectorul public, nu vor sprijini sau dimpotrivă vor bloca din motive obiective sau subiective, nu va avea nici o sansă de reușită, ar putea compromite însăși ideea de privatizare. Apare aşadar necesar ca cel puțin complexul de activități înălțuite materie primă - prelucrare sau prelucrare - desfacere să fie luat în considerare împreună atunci când se fundamentează strategia privatizării. În plus, corelarea privatizării în domeniile apropiate de consum și comerț cu cele ale producției trebuie sprijinite printr-un sistem de facilități vizând impulsarea sistemului productiv și restricționarea celui speculativ, hipertrofiat îndeosebi de masive privatizări în sfera comerțului care, cum se știe, se aprovizionează dintr-o producție tot mai scăzută ca volum și este obligat, în consecință, să-și intensifice instrumentele incorrecte și abuzive, generatoare de economie paralelă, inflație și cheltuieli de circulație suplimentare, pe seama consumatorului final.

Strategia privatizării în România,oricât ar fi de greu, trebuie să dea un răspuns la dilema, care persistă de altfel de multă vreme în planurile teoretice și practice, în legătură cu raporturile, proporția și relații-

le dintre capitalul român și cel străin. Există o serie de prevederi ale cadrului legal actual care favorizează cumpărarea de acțiuni, în condiții avantajoase pentru salariații întreprinderilor care se privatizează sau vând active. Rațiunile acestor facilități vizează accelerarea privatizării ca și încurajarea dezvoltării capitalului național. Pe de altă parte, prin legea investițiilor de capital în România, investitorilor străini li se acordă însemnate însesniri în ceea ce privește: ponderea în volumul total al acțiunilor societăților comerciale (până la 100%), transferul de profituri, avantajele fiscale și de altă natură.

Sunt de părere că între capitalul național și cel străin nu trebuie văzute "numai divergențe de interes" ci și obiective comune care să le situeze pe poziții de conlucrare, de negociere potrivit unor scheme ale jocurilor strategie cu sumă pozitivă și nu cu suma zero (căștigul unui partener reprezentând pierderi pentru celălalt).

Fără a bagatelaiza, respinge de plano sau ignora situațiile concrete care au stat la baza opinioilor "nu ne vindem țară" sau "deschiderea că mai largă a porțiilor pentru capitalul străin", pornind și de la motivațiile experienței proprii sau din alte țări, inclusiv din cele dezvoltate, considerăm că desfășurarea privatizării din țara noastră are nevoie de un cadru conceptual și operational referitor la protecția capitalului național, corelat, în cele din urmă, cu protecția socială, absolut necesară împotriva unor costuri economice și sociale ale tranziției care riscă să depășească pragul de suportabilitate.

Tot în legătură cu această problemă, considerăm că există anumite domenii în care statul, indiferent de caracterul autohton sau străin al capitalului, trebuie să-și mențină așa-numitele "acțiuni privilegiate" sau acțiuni de aur care îi conferă anumite prerogative în controlul și desfășurarea activității din societatea respectivă. De altfel, o astfel de practică se întâlnește frecvent în toate economiile

de piață și nu este etichetată ca element dirijist sau de intensificare etatistă, dimpotrivă este o confirmare a rolului de arbitru și reglare macrosocietală al statului de drept, într-o societate modernă.

În această privință, se ridică de asemenea și problema găsirii și atragerii unui investitor străin așa - zis strategic, la vânzarea întreprinderilor îndeosebi mijlocii și mari. Atunci când strategia investitorului străin s-ar putea dovedi contrară proprietății naționale, existența unui sistem de protecție a capitalului autohton, nu excesivă și inhibatoare ci prudentă și deschisă cooperării favorabile părților, se justifică pe deplin și nu poate deranja decât reaua intenție sau tendința de spoliere, și a îmbo-gării fără just temei.

La nivel microeconomic, adesea apare dilema privatizării totale sau parțiale a unei societăți comerciale. Desigur, prin crearea celor 5 Fonduri ale Proprietății Private și gestionarea de către acestea a 30% din patrimoniul societăților comerciale cu capital de stat, s-ar putea susține că privatizarea a fost realizată în România într-o proporție considerabilă.

În realitate, această privatizare nu are decât un caracter superficial, formal și în mai mică măsură operațional. Aceasta pentru motivul că numai în cazul în care o societate comercială este scoasă la vânzare, 30% din valoarea acțiunilor sale se poate cumpăra cu certificate de proprietate căroia trimestrial li se stabilește o valoare nominală, pe baze discutabile din punctul de vedere al obiectivității funcționării mecanismelor de piață și al concordanței cu valoarea relativă.

Privatizarea prin vânzarea integrală a întreprinderilor ar putea fi preferată de FPS și FPP, întrucât acestea se degreveză de o parte mai mare din portofoliul propriu de acțiuni. Chiar și investitorul poate manifesta o înclinație către o astfel de dimensiune a privatizării, dată fiind dorința sa firească, la urma urmelor, de dominație

exclusivă, mai ales când posibilitățile sale financiare îi pot oferi o astfel de exclusivitate.

În cazul privatizării integrale a uneia sau mai multor societăți comerciale, apare și problema numărului relativ scăzut de potențiali cumpărători sau participanți la licitație care, prin coaliție sau pur și simplu din lipsa unei "mase critice" concurențiale de capital la cât mai mulți potențiali cumpărători, ar putea să forțeze obținerea unor avantaje de preț la vânzare, licitarea fiind slabă sau inexistentă.

Fără a neglija avantajele ca de altfel și posibilele dezavantaje ale privatizării totale (integrale) a unei societăți comerciale, este oportună și demnă de atenție și privatizarea parțială, adică vânzarea de către FPS doar a unui pachet de acțiuni, în funcție de profitabilitatea vânzării respective pentru ambii parteneri.

În Ungaria, după ce inițial câteva privatizări integrale s-au dovedit a fi fost efectuate prăpădit, la prețuri dezavantajoase, în prezent, se practică și vânzarea de pachete de acțiuni ale întreprinderilor de stat, numărul acestor cazuri fiind destul de important, mai ales la întreprinderile mijlocii și mari.

Privatizarea parțială are avantajul evitării unor vânzări dezavantajoase ale societăților comerciale, cauzate de lipsa de experiență sau pur și simplu de o conjunctură nefavorabilă, inclusiv de posibile subevaluări.

Vânzând numai un pachet de acțiuni, oricum pierderea va fi mai mică, față de cazul în care ar fi vândută întreaga întreprindere. Totodată vânzarea treptată, pe pachete de acțiuni, pe lângă reducerea riscului pierderilor, oferă și posibilitatea de a căpăta experiență în privatizarea realizată pe bazele înseși ale cererii și ofertei, adică ale economiei de piață.

Multiple probleme ridică utilizarea metodelor concrete de privatizare al căror număr, potrivit unor aprecieri ale experților ONU, ar putea depăși cifra de 220 (metode

de bază și derivatele acestora). Spațiul nu ne permite să analizăm avantajele și neajunsurile principalelor metode de privatizare, dar oricum subliniem că, la aplicarea lor, trebuie avută în vedere prevalența avantajelor care în mod firesc va decurge din adevararea unei metode, din multitudinea acestora, la specificul fiecărei întreprinderi sau sfere de activitate. Oricum, în cazul societăților comerciale eficiente, sunt de preferat licitațiile deschise, iar la cele ineficiente negocierile directe sau licitațiile cu parteneri preselectionați cu oferăta în plin.

Metoda privatizării indirecte care presupune subșcripții de capital privat din țară sau străinătate se poate recomanda, de exemplu, în cazul unei societăți mixte căreia capitalul subscris îl poate oferi o inserție investițională revigoratoare. În timp ce prin metoda indirectă de privatizare practic volumul absolut al capitalului de stat nu se schimbă, prin privatizarea directă are loc o astfel de modificare.

Dilema privatizărilor directă-indirectă este însoțită de o serie de argumente în favoarea uneia sau celeilalte. Important este ca prin privatizarea indirectă să se urmărească motivația și eficiența reale ale emisiunii de acțiuni noi din partea întreprinzătorilor, căci s-ar putea, în unele situații, ca atragerea de capital particular prin subșcripție publică să nu aibă la bază afaceri efective. Numai în acest fel se evită emisiuni de capital, în scopuri speculative, și abuzuri în ceea ce privește folosirea capitalului de stat majoritar de către capitalul privat minoritar, inexistență în realitate și, deci, fără contribuție, sau artificial supravevaluat.

O metodă de privatizare aplicată cu succes în țările cu economie de piață și chiar în țările cu economie în tranziție este cea a cumpărării parțiale sau în totalitate a întreprinderilor de către salariați și manageri (MEBO). Indiscutabil, metoda are o serie de avantaje care vizează, mai întâi,

creșterea motivației muncii și schimbarea mentalității salariaților deveniți proprietari. Ea poate fi aplicată deopotrivă întreprinderilor mici, mijlocii și mari, cu condiția ca să existe capitalul necesar pentru a realiza cumpărarea respectivă. Ca principal neajuns al acestui procedeu de privatizare se invocă pulverizarea proprietății la un mare număr de deținători de acțiuni sau părți sociale, ceea ce îngreunează operativitatea procesului decizional în cadrul adunării generale a acționarilor. Acest neajuns nu-l putem considera ca insurmontabil și permanent, mai ales atunci când există și investitori strategici majoritari din țară sau străinătate.

Din punct de vedere organizatorico-instituțional, privatizarea se poate defășura centralizat sau descentralizat. Găsirea unui raport optim al celor două căi de operaționalizare a privatizării desigur este o problemă practică, vizând acumularea de experiență, capacitatea managerială și competențe clar stabilite pentru instituțiile implicate ca și exercitarea unui control permanent asupra corectitudinii deosebirii procesului.

Monitorizarea strict centralizată a privatizării numai la nivel de guvern, minister, FPS, FPP, după părerea noastră, este greoaie, înseamnă pierdere de timp, cauzată de multitudinea verigilor și instanțelor burocratice care pot acționa în mod divergent ca urmare a coliziunii de interes diametral opuse, sau a dorinței de monopolizare a procesului de către o singură instanță.

Deși mai operativă și relativ simplă, nici abordarea descentralizată nu este lipsită de o serie de neajunsuri ca: dificultăți în a depista, preveni și stopa încălcările prevederilor legale; coalizarea pe plan local a grupurilor de interese în detrimentul interesului general, macroeconomic; lipsa unui personal specializat numeros, necesar în teritoriu etc.

Un element-cheie în contextul general al

metodelor de privatizare îl reprezintă evaluarea patrimoniului ce urmează a fi vândut și care, de regulă, se efectuează de către firme speciale de consultanță și audit, considerate neutre.

După cum se știe, metodele de evaluare a capitalului unei societăți diferă de la caz la caz. Din multitudinea de variante și tehnici utilizate, se desprind două metode de bază și anume: a) metoda valorii contabile nete actualizate și b) metoda fluxurilor financiare actualizate (discounted cash flow) care încearcă să reflecte capacitatea de a realiza profit a firmei ce se privatizează, cu alte cuvinte, să stabilească o valoare de piață.

În practică, se pot întâlni și alte metode mai mult sau mai puțin diferite sau modificate, față de cele două variante de bază, printre care am aminti comparațiile internaționale și pe cea care ia în calcul o serie de caracteristici intangibile ale firmei, reputația generală a acesteia (good will), în principal fiind vorba de: vadul comercial și amplasament, nivelul de calificare a angajaților, marca de fabrică, stocul de patente, licențe și brevete, tradiția în afaceri pe plan internațional etc.

Ca regulă generală, este de preferat utilizarea mai multor metode la evaluarea aceluiași patrimoniu. În cazul în care se constată rezultate foarte diferite, se impune găsirea fie a cauzelor reale a unei astfel de deosebiri fie alegerea metodei considerată a fi cea mai potrivită. În urma efectuării evaluării, se pot întâlni trei cazuri semnificative în care valoarea contabilă este mai mare, egală sau mai mică decât cea de piață. În mod firesc, apare întrebarea care va fi valoarea la care se vor vinde firma respectivă sau acțiunile acesteia? Etapa evaluării nu reprezintă practic decât un stadiu inițial necesar care oferă doar elemente orientative pentru derularea negocierilor de vânzare-cumpărare ai căror factori de influență sunt cu mult mai numeroși. În funcție de obiectivele urmărite prin reformă și privatizare, valoarea de vânzare

va depinde, în cele din urmă, de rezultatul negocierilor, mai ales că, în situații de inflație galopantă, evaluările patrimoniale sunt atât de fragile în timp.

În lipsa unei piețe reale de capital, aşa cum este situația în România în perioada de tranziție, apare necesar ca la privatizare să se pornească de la valoarea contabilă actualizată în cea mai mare parte a cazurilor. Aceasta însă nu exclude o anumă abdicare de la regulă, în situațiile speciale în care unele întreprinderi, ca sumă aritmetică de active, nu au sau nu pot avea nici un fel de posibilitate de a se redresa și produce profit, în prezent sau într-un viitor previzibil, în posădă oricărei încercări din partea proprietarului actual de a o restructura, moderniza sau rentabiliza. Riscul vânzării sub valoarea contabilă netă actualizată, cel puțin în primele faze ale privatizării când încă nu se poate face distincția clară între valoarea contabilă și cea de piață, ar consta în acuza ce poate fi adusă celor ce au efectuat privatizarea că au subevaluat patrimoniul de stat și l-au vândut "pe nimic". Asumarea acestui risc este foarte dificilă, necesită curaj, corectitudine, argumente solide și prudentă, mai ales că, sub motivul existenței unei valori de piață mai mici decât cea contabilă, se pot strecura o serie de abuzuri care să marcheze, de fapt, o situație reală inversă când valoarea de piață o depășește pe cea contabilă.

Referitor la problema raportului dintre valorile contabile și de piață, menționăm, de exemplu, că FPS, prin normele procedurii standard de privatizare a societăților mici, pe baza metodei MEBO și a valorii contabile, în practică a stabilit o serie de excepții de la normele respective, pentru cazuri deosebite cum ar fi cele ale unor societăți de comerț exterior, turism sau cu activități precumpăratoare de export cărora evaluarea li se face în mod separat, ținând seama de good will și nu de valoarea contabilă a patrimoniului care este relativ scăzută, comparativ cu capacitatea de a genera profit.

Vânzarea societăților comerciale de stat nu trebuie să constituie un act disperat, supus campanadelor și presiunilor politice etichetatoare prin care să se accepte un cumpărător cu orice preț. Deși privatizarea este un obiectiv electoral cu promisiuni nemăsurate, în fapt ea trebuie să fie o operațiune bine gândită, cu un risc căt mai scăzut pentru parteneri și mai ales pentru perioada post-privatizare, integrându-se strategiei de reformă în mod rațional cu componentele continuității, constanței, consecvenței și fermității.

O serie de dileme ale privatizării sunt provocate de problema raportului dintre diferitele modalități de plată care includ aspecte referitoare la plata în bani lichizi, facilități de credit, capacitatea de finanțare a privatizării și investițiională ulterioară.

Întrucât privatizarea a fost demarată în România, FPS dispune în prezent de un volum modest deocamdată de fonduri în lei și valută, incasate din vânzările efectuate.

O dilemă incontestabilă este cea a alocației fondurilor FPS pentru restructurări tehnologice, financiare, capitalizarea unor societăți, reabilitări și împrumuturi. Cererea pentru astfel de fonduri este deosebit de mare, fiind nevoie de restructurarea unui număr însemnat de unități de stat, în condițiile unei oferte de capital relativ limitate. În această situație se impune o căt mai rațională stabilire a priorităților de restructurare micro și sectorială, astfel încât aloarea resurselor financiare să răspundă unor principii și criterii de optimizare, pe bazele mecanismelor de piață, riguroșă stabilitate, verificabile și perfectibile, în funcție de rezultatele ce se obțin pe parcurs. În acest proces de alocație, un rol și totodată o răspundere incontestabilă le revin ministerelor și instituțiilor tehnice de cercetări competente în materie de restructurare a marii majorități a societăților industriale. Utilizarea fondurilor disponibile la FPS pentru restructurare, în nici un caz nu poa-

te fi echivalentă cu alocări automate, nivelloare pe ministere sau departamente, după procedee burocratice, lipsite de studii de fezabilitate serioase sau alte fundamentări care să permită stabilirea unor priorități cu secențialitate riguroasă. Dorința unor agenți economici sau ministere de a obține fonduri de restructurare de la FPS, fără o justificare tehnico-economică solidă, ar fi echivalentă cu repartiții aleatorii sau voluntariste, bazate pe raporturi de forțe extraeconomice și nu pe pârghii economico-financiare și profitabilitate înțeleasă în sens larg.

Un alt aspect cu canotație de dilemă privește raportul dintre veniturile din încasări ale FPS și bugetul de stat. Potrivit legii privatizării, FPS nu are obligația sau dreptul de a vîrsa la bugetul statului o parte din banii încasati. Cu toate acestea, există unele presiuni, chiar acte normative care stipulează prelevări pentru veniturile bugetului de stat din fondurile FPS. În alte țări, cu o parte a banilor obținuți de la privatizare se acoperă anumite părți ale deficitului bugetar în mod curent, considerându-se o măsură de asanare și stabilizare macroeconomică. Legea nr. 58/1991 trebuie desigur respectată, deși s-ar putea "legal" ocoli în sensul că FPS ar face investiții în obligațiuni de stat, purtătoare de dobândă, ușurând, cel puțin pe termen scurt, consecințele nefavorabile ale creșterii îngrijorătoare a datoriei publice.

În sărșit, dar nu cel mai puțin important, relevăm atribuțiile, rolul și importanța FPS care, pe de o parte, îndeplinește funcția de "instituție publică" și, pe de alta, pe cea de instituție cu caracter "comercial și finanțier". Cea mai dificilă problemă în această privință o reprezentă evident gestionarea întregului proces de privatizare a patrimoniului de stat care intră sub incidența FPS astfel încât acesta să poată îmbina în mod optim funcțiile anterior menționate. Ca instituție cu caracter comercial și finanțier, în mod obișnuit se presupune că va trebui să realizeze profiții, or se știe din experiența

altor țări că privatizarea întotdeauna a presupus o activitate în care costurile au fost mai mari decât veniturile.

În plus, este greu de conceput modalitatea în care vor dispărea, în mărime absolută, fondurile pe care le încasează din privatizare FPS, atâtă vreme cât ele vor fi folosite la restrukturări tehnologice, financiare, sortimentale etc., ceea ce, de regulă, ar presupune o investiție efectuată în speranța realizării de profituri și nu de pierderi. Deși este clar că se va reduce ponderea (mărimea relativă) a patrimoniului FPS, pe măsură ce privatizarea se va intensifica, soluționarea în termeni absoluchi a mărimii capitalului de stat rămâne încă o problemă deschisă.

Dilemele privatizării sunt tot atâtea întrebări și "nedeterminări" cărora cercetarea și practica trebuie să le găsească soluționări, fiecare pe baza instrumentului specific disponibil, pornind de la adevărul că "teoria fără experiment este lipsită de conținut (valoare), iar experimentul fără teorie este orb".

3. Dificultăți

Privatizarea în România, date fiind ineditul procesului precum și situația economico-socială concretă a țării, întâmpină o serie de dificultăți în desfășurarea, ei, la baza cărora stau factori de natură obiectivă dar și subiectivă. Menționăm de la început că dificultățile avute în vedere, cărora este posibil oricând să li se adauge altele, le întâlnim în diferite măsuri și la alte țări aflate în tranziție sau la țări cu economie de piață care au privatizat o parte din întreprinderile sectorului public.

O clasificare a dificultăților privatizării în țara noastră, din punctul de vedere al naturii și domeniului de proveniență, ar putea fi stabilită, cu un anume grad de convenționalitate, interferență și interdependență, în următoarele componente: a) economico-socială; b) organizatorico-in-

stituțională și juridică; c) metodologică și tehnico-operatională.

Dificultățile de natură economico-socială, în bună parte, au un caracter obiectiv, determinat de influența unor dezechilibre și structuri ale economiei românești, ineficiente sau slab eficiente, dinainte de anul 1989 - care erau într-o oarecare măsură amortizate, comprimate și ținute sub controlul administrativ al economiei de comandă. Ulterior acestora li s-au adăugat o serie de noi influențe nefavorabile, numai parțial explicabile prin caracterul lor inherent perioadelor de schimbări profunde, post-revolutionare, de reforme economico-sociale radicale.

Principalul factor care îngreunează realizarea procesului privatizării în țara noastră într-un ritm mai alert este situația de criză economică, profundă și persistentă, marcată de multiple disfuncții, deregări în activitatea unităților componente, reducerea drastică a producției, investițiilor, consumului și nivelului de trai în general, a exporturilor și creșterea șomajului, datoriei publice, a soldului negativ al balanței comerțului exterior și de plăți externe etc. Situația financiară precară a agenților economici, subcapitalizarea lor crescândă, împotmolirea într-un blocaj financiar și arierațele cu capacitate de autogenerare reprezintă piedici reale în calea unei privatizări rapide și reușite care, dacă în procesul reformei economico-sociale din România nu vor fi luate în considerație la adevărata lor proporție și consecințe, se pot transforma cu ușurință în factori potențiali de compromitere a însăși ideii de reformă și privatizare.

Unul din importantele dezechilibre cu consecințe directe asupra privatizării îl constituie decalajul, discrepanța foarte mare dintre oferta și cererea de capital de stat privatizabil. Oferta depășește cu mult cererea pe ansamblul pieței patrimoniului privatizabil și, în consecință, potrivit regulilor elementare ale pieței - de altfel nescu-

tită de o serie de imperfecțiuni - prețul de vânzare va fi nevoie să scadă la "prețul pieței".

Datorită conjuncturii nefavorabile a transferului pe bază de vânzare-cumpărare a proprietății din sectorul public în cel particular, ca urmare a crizei economice, practicarea unor prețuri de vânzare scăzute, în proporții foarte extinse, fără îndoială, va duce la subevaluări de patrimoniu nu numai nedorite dar și pagubitoare, legate de posibilitatea pierderii de avuție națională, prin vânzări-cumpărări ulterioare pe baze speculative, în condițiile inflaționiste cu influență entropică în economie și societate.

Potrivit estimărilor din strategia guvernului în funcțiune din țara noastră, există o mare disparitate între resursele de capital privat românesc ce poate fi mobilizat în vederea cumpărării de acțiuni (apreciată la o medie anuală de cel mult 200 miliarde lei până în anul 1995) și valoarea acțiunilor ce urmează a fi oferite spre vânzare de către FPS (circa 530 miliarde lei anual). Acoptarea cu surse externe a diferenței în următorii 2-3 ani este puțin probabilă.

Pentru a asigura un ritm susținut privatizării, în condițiile concrete date, singura soluție fezabilă, cel puțin până în prezent, este acordarea unor facilități de plată deosebită (dobânzi reduse, termene lungi de rambursare, perioadă de grătie avantajoase etc.).

Fără nici o îndoială, privatizarea societăților comerciale cu capital de stat va fi un proces de durată, întrucât presupune transformări instituționale și structurale de profunzime în economie. În Legea nr. 58/1991 această durată este stabilită la 7 ani. În cazul în care termenul considerat are la bază argumente și calcule consistente, nu mai are nici un sens să ne mai preocupe problema, după cum nu are nici atunci când ar fi un gen de sarcină decurgând din "dura lex sed lex".

Numai că realitatea privatizării este cu mult mai complicată și durată acesteia poa-

te fi privită dintr-o multitudine de unghiiuri: economico-financiare, organizatorice, tehnice, instituțional juridice etc.

Adoptând ipoteza că privatizarea în România s-ar baza numai pe economiile din salariul mediu nominal net în anul 1992, reprezentând o înclinație spre investiții în capital privatizabil într-o primă variantă de 33% (varianta I) și în a doua de 21% (varianta II) a angajaților din societățile cu capital de stat mari, medii și mici, au rezultat durate ale privatizării, pe ansamblul societăților comerciale, de 17 și respectiv 34 ani.

Această ipoteză ar testa aplicabilitatea metodei MEBO, a cumpărării patrimoniului de către salariați și manageri, pentru cele trei categorii dimensionale de întreprinderi. La ratele de economisire, relativ mari, au fost avute în vedere și posibilele profituri ale societăților comerciale.

Calculele s-au bazat pe nivelul mediu anual al salariilor nominale nete în anul 1992 20.000 lei - total societăți comerciale; industrie - 33.115 lei; agricultură 29.517 lei; transport - 38.512; construcții - 26.946 lei; (vezi Buletin Statistic de Informare Publică nr. 12, 1992, Comisia Națională pentru Statistică, România). Din calculele estimative ale duratei în ani a privatizării, rezultă o serie de constatări utile pentru strategia privatizării în România și anume:

a) cel mai mult durează privatizarea în cazul societăților mari și cel mai puțin pentru cele mici;

b) ca termene de plată a cumpărării de acțiuni și părți sociale, privatizarea prin metoda MEBO pare aplicabilă în cazul societăților comerciale mici și, cu câteva excepții, și în cazul celor mijlocii;

c) societățile comerciale din construcții, indiferent de mărime, sunt relativ adecvate metodei MEBO;

d) privatizarea societăților comerciale mari necesită capital acumulat în sectorul privat și din străinătate, în măsură mai mare decât cele mijlocii și mici;

e) aplicarea unui termen de rambursare a creditului pe o perioadă de 6 ani, conform procedurii standard de privatizare, nu pare adecvată decât pentru societățile mici și mijlocii.

Estimarea în ani a duratei privatizării în România

Ramura	Durata în ani a privatizării: Varianța I	Varianța II
Total societăți comerciale (SC)	17	34
din care:		
SC mari	31	50,6
SC mijlocii	9,2	14,8
SC mici	7,6	13,9
Industria total	12,4	19,5
din care:		
SC mari	18,0	28,4
SC mijlocii	5,2	8,2
SC mici	3,5	5,5
Agricultură total	16,9	26,9
din care:		
SC mari	26,8	18,2
SC mijlocii	13,9	21,9
SC mici	9,2	14,6
Transporturi total	20,2	31,9
din care:		
SC mari	59,7	94,1
SC mijlocii	6,8	10,7
SC mici	4,3	6,8
Construcții total	4,2	6,3
din care:		
SC mari	7,4	11,6
SC mijlocii	2,3	4,3
SC mici	3,3	5,0
Comerț total	10,3	16,4
din care:		
SC mari	22,1	35,4
SC mijlocii	9,9	15,8
SC mici	9,9	15,8
Turism total	35,9	57,6
din care:		
SC mari	59,6	75,5
SC mijlocii	27,4	43,9
SC mici	6,8	10,7

Notă metodologică: a) SC mari: capital peste 3000 mil. lei și peste 3000 angajați; SC mijlocii: capital social 350 mil.-3 mld. lei și maximum 3000 salariați; SC mici: capital social până la 350 mil. lei și maximum 500 salariați.

b) volumul valoric total al capitalului social al societăților comerciale cu capital de stat (70% aferent Fondului Proprietății Private) pe salariat a fost împărțit la volumul economiilor anuale ale salariaților (total pe ramuri și categorii dimensionale ale societăților).

Pentru ca privatizarea să fie realizabilă într-un termen comparativ mai redus, apare necesară îndeplinirea următoarelor cerințe:

- reducerea inflației care erodează înclinația marginală spre economii a agenților economici și implicit investițiile;

- atragerea unui volum anual al capitalului străin destinat cumpărării de acțiuni ale societăților comerciale de stat - potrivit estimărilor noastre - de circa 289 milioane dolari SUA pentru ca, alături de aportul incontestabil prevalent al capitalului autohton, privatizarea să se încheie în aproximativ 17 ani;

- stimularea acumulării de capital de către agenții economici și implicit a investițiilor, pe seama unei rate ridicate a economisirilor (în țările dezvoltate și a celor care în prezent înregistrează o dinamică susținută a PIB, se constată o pondere relativ mare a formării brute de capital);

- acordarea de facilități pentru finanțarea privatizării;

- utilizarea sistemului de amortizare accelerată a capitalului fix pentru întreprinderile rentabile care, deși prezintă în unele cazuri dezavantajul evaziunii fiscale, în principal, constituie o sursă importantă de finanțare a investițiilor ca și de înlocuire a capitalului depreciat economic.

Calculurile au fost efectuate la nivelul valorii capitalului social și al salariilor din anul 1992. Creșterea nivelului general al prețurilor, deci și inflației în anul 1993 este de natură a încrești ritmul privatizării.

O dificultate obiectivă în calea privatizării se referă la **restrictia organizațională**.

Privatizarea simultană a zeci și chiar sute de întreprinderi, aşa cum s-a stabilit prin programul de privatizare pe anul 1993, presupune un efort organizatoric și experiență deosebită, fie chiar și numai pentru a verifica dacă actele de vânzare-cumpărare respectă procedurile legale. În prezent, personalul instituțiilor implicate în procesul privatizării este insuficient, se află în curs de formare, iar infrastructura nu este adecvată.

Considerăm că legislația în vigoare a privatizării în România, chiar dacă este susceptibilă de perfecționări și completări, permite o demarare practică a privatizării, fără a mai fi nevoie de abrogări și promulgări a noi legi organice în această privință.

Pornind de la unele dezarticulări și disfuncții în colaborarea dintre FPS, FPP, minister, ANP și societățile comerciale, sunt necesare acte normative la nivel de hotărâri guvernamentale, instrucțiuni și norme metodologice prin care să se stabilească riguros ce înseamnă, pentru fiecare factor implicat în privatizare, colaborarea cu ceilalți factori ai privatizării, în sensul competențelor, drepturilor și obligațiilor, ținând totuși seama că, în numele statului, FPS poartă răspunderea patrimonială pentru privatizare și, totodată, renunțându-se la eventuale ambiții tutelare sau schimbări organizatorice formale, repetate și în consecință ineficiente. Trecerea FPS sub controlul guvernului și renunțarea la relativa sa independentă și răspunderea ce o are în fața Parlamentului nu o considerăm o soluție fezabilă. Independența și larga reprezentativitate a FPS au avut în vedere: asigurarea unei poziții obiective față de privatizare; posibilitatea realizării acestia în funcție de necesitatea creării mecanismelor de piață; evitarea subordonării burocratice și partizane a unor interese locale, departamentale etc.

Important este ca toate instituțiile implicate să sprijine FPS și nu să-l "submineze" prin manifestarea unor dificultăți,

suspiciuni, ambiguități și piedici ca, de exemplu: greutatea cu care s-au transmis către FPS și FPP actele de proprietate; întârzierile în înscrierea societăților în registrele comerciale (fără de care nu se pot face privatizabile); unele reticențe și divergențe dintre ministere și FPP în ceea ce privește scoaterea la privatizare a unor întreprinderi rentabile; lipsa de sincronizare în activitatea de restructurare și fundamentarea solicitării de fonduri de la FPS etc.

Nu lipsită de importanță este și clarificarea cât mai riguroasă a noțiunii de coordonare a procesului de privatizare și a instituției care are cele mai bune condiții pentru a face acest lucru.

O serie de rețineri în procesul privatizării sunt provocate de lipsa de experiență și nerelevanța unor metode tradiționale sau consacrate de privatizare. La aceasta se adaugă teama de a nu greși, de a nu subevalua patrimoniul statului, lipsa de informații statistice și economice necesare, greutăți în a stabili caracterul neutru al unor firme de consultanță din străinătate sau din țară.

Încă nu se poate face prea bine distincția dintre valoarea de inventar actualizată și cea de piață a unei întreprinderi, adesea metodele de evaluare diferite conducând la rezultate divergente, ceea ce presupune eforturi suplimentare de analiză.

Este îndeobște cunoscut că privatizarea constituie un potențial domeniu de manifestare a corupției, incorrectitudinii, abuzurilor etc. Aceasta se constată, mai ales, în fazele de început când se poate profita, în unele cazuri, de lipsa de experiență, de rigoare și ambiguitatea cadrului legal. Astfel de dificultăți, chiar cu riscul încetinirii ritmului privatizării, trebuie înălțurate întrucât, prin efectele lor directe sau indirecte, conduc la intensificarea fenomenelor de corupție, abuzive și speculative, la supradimensionarea unei economii paralele nesănătoase.

Numerose dificultăți apar și în ceea ce privește atragerea investițiilor strategice străine, mai ales că unele experiențe de până acum au relevat nu numai o insuficiență a cadrului legal românesc sau neajunsuri de natură birocratico-operațională dar și încercări din partea investitorilor străini de a supraevalua în mod evident aportul lor la patrimoniul societăților cu capital mixt sau de a ocoli, prin forme absconde, o contribuție reală, stabilită prin contractele inițial convenite, pe baze reciproc avantajoase între parteneri.

Potrivit prevederilor legale, privatizarea și restructurarea economico-financiară și tehnică reprezintă procese simultane, cu secvențialitate și sinergii care, oricât ar părea de benefice din punct de vedere teoretic, practic se lovesc de dificultăți, impedimente și obstacole dintre cele mai serioase. În condițiile unor semnale nesemnificative ale pieței, este foarte greu să stabilești categorii de întreprinderi și strategii de restructurare după criteriile reale ale eficienței economice și sociale, adesea identificate în mod simplificator și implicit numai cu cel al performanțelor de natură financiară pe termen scurt. Restructurarea economiei naționale este un proces care necesită tipă (structurile economice se schimbă numai în perioade îndelungate), iar realizarea sa presupune o analiză profundă și complexă la care un rol deosebit îl vor avea ministeriale, instituțiile de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică din România precum și colaborarea cu experti străini.

Stabilirea restructurării ante și post privatizare reprezintă o sarcină deosebit de dificilă la care se mai adaugă și cea a supravegherii unor unități nerentabile, pentru care şansele de reabilitare sunt minime sau inexistente.

FPS se va confrunta cu solicitări tot mai mari de fonduri pentru restructurare din partea agenților economici, posibilitățile sale financiare și materiale fiind foarte li-

mitate. Aceste discrepanțe vor necesita criterii și principii de alocare a resurselor de restructurare deosebit de riguroase care să țină seama de importanța strategică a societății comerciale, a subramurii sau ramurii, de efectele economice propagate favorabile, inclusiv în ceea ce privește creșterea eficienței, a competitivității și gradului de ocupare a forței de muncă.

Experiența privatizării societăților comerciale mici prin procedura standard (normele metodologice nr. 1/1993) a relevat că, în numeroase cazuri, salariații și managerii nu pot plăti un avans de 30% în numerar și restul sumei în rate pe o perioadă de cel mult 6 ani, mai ales în cazul în care numărul salariaților unității este mic. Nivelul dobânzilor (peste 50%), la condițiile bancare contractate de asociația salariaților pentru plata avansului, este totalmente demobilizator. Totodată băncile refuză sau sunt reticente în a acorda credite asociațiilor salariaților întrucât aceștia nu au posibilitatea de a garanta restituirea creditelor respective. Analiza acestei experiențe conduce la concluzia că normele metodologice de privatizare prin procedura standard ar trebui flexibilizate în ceea ce privește micșorarea ponderii avansului percepuit la cumpărarea acțiunilor de către salariați, reducerea dobânzii și mărirea termenelor de rambursare, cel puțin pentru anumite ramuri în care, în urma analizelor efectuate, este imposibil de realizat privatizarea, respectându-se ad-litteram normele menționate.

Un obstacol potențial în calea privatizării se referă la aspectele sociale și psihologice care își au însemnatatea în desfășurarea procesului. Dacă privatizarea va duce la creșterea masivă a șomajului, reducerea nivelului de trai, stratificarea exagerată a societății, creșterea numărului celor care trăiesc sub "pragul săraciei", atunci se va crea o opinie potrivnică privatizării și tensiunile sociale vor crește. Din acest motiv, rezultatele privatizării, nu cele

scontate pe termenele mediu și lung, ci chiar și cele pe termen scurt trebuie să fie încurajatoare, declanșatoare ale credibilității spiritului de inițiativă și creativitate, a justiției sociale, bazate pe competitivitate loială, cantitatea și calitatea eforturilor depuse de către fiecare individ.

4. Concluzii și propuneri

Fără a avea pretenția unei abordări cuprinsătoare, pe baza cercetărilor efectuate și a unor rezultate ale acestora expuse anterior, vom încerca să sintetizăm câteva concluzii și propuneri de natură să impulsioneze procesul privatizării ca factor de relansare economică în România.

4.1. Întrucât procesul privatizării - după cum am văzut - va fi de lungă durată, sunt necesare măsuri ferme pentru că întreprinderile cu capital de stat, atâtă vreme cât se vor mai afla sub acest regim juridic și patrimonial, să funcționeze eficient în condițiile introducerii și afirmării mecanismelor de piată. În acest sens, folosirea contractelor de reprezentare a FPS în adunarea acționarilor, a delegării și a contractelor de management în care se prevăd criterii minime de performanță credem că ar fi o soluție în sensul revigorării eficienței economiei.

4.2. Apare tot mai evidentă necesitatea accelerării privatizării de facto prin transformarea certificatelor de proprietate (echivalentul a 30% din patrimoniul societăților comerciale cu capital de stat) în acțiuni, în adevăratul lor sens, chiar dacă restul patrimoniului rămâne în gestionarea FPS. O astfel de măsură ar prezenta, în opinia noastră, cel puțin următoarele avantaje și justificări: crește motivația muncii mai ales dacă acționarii sunt și salariați, precum și grijă față de patrimoniul statului, aflat în indiviziune cu proprietatea particulară; acționarii devin responsabili în calitate de proprietari în ceea ce privește cumpărarea și vânzarea de acțiuni; se pun bazele unei piețe primare și

secundare a capitalului, inclusiv a unei burse a titlurilor de valoare; apare nedrept ca deținătorii de certificate de proprietate să-și cumpere, propria lor proprietate, pe baza prețului pieței (care piață nici nu există, prețurile certificatelor fiind stabilite, de fapt, tot pe baza valorii nete actualizate a activelor, indexate periodic cu o rată a inflației diminuată); dividendele pe care FPP nu le vor distribui deținătorilor de certificate de proprietate decât peste 3 ani reprezintă o sumă nu numai nesigură, dar și supusă unui evident proces de erodare inflaționistă care oricum va crea tensiuni și nemulțumiri în rândul celor peste 15,5 milioane de deținători de certificate de proprietate; se creează premise pentru a evita, fie chiar și parțial, corupția și abuzurile care, de regulă, se produc mai ales prin parazitari ale unor unități private pe seama proprietății de stat; rămâne încă suficient capital de stat pentru a fi transferat, prin vânzare-cumpărare, investitorilor particulari din țară și străinătate; se creează o bază reală pentru funcționarea fondurilor financiare mutuale, specializate pe diferite domenii și cu mult mai numeroase decât cele 5 FPP.

4.3. Apare absolut necesară utilizarea de către FPS a unei multitudini de metode de privatizare, adecvate specificului fiecărui domeniu, inclusiv dimensiunilor societăților comerciale. În cazul societăților comerciale mari, considerăm că trebuie îmbinată metoda privatizării integrale, acolo unde este posibil, cu cea a vânzării eșalonate în timp a unor pachete de acțiuni. Nu trebuie pierdute din vedere, în anumite cazuri justificate, nici semiprivatizările cum ar fi: concesionările, locația de gestiune, închirierea etc.

4.4. Dată fiind lipsa de capital autohton și străin, considerăm că o serie de facilități și înlesniri directe sau indirecte, diferențiate în funcție de interesele economiei românești, ar trebui acordate atât întreprinzătorilor români cât și celor

străini, fără a neglija perimetrele protecției anumitor ramuri ale producției naționale.

4.5. O parte din fondurile realizate din vânzarea de acțiuni sau active de către FPS ar putea fi plasate în obligațiuni de stat, contribuind în acest fel la ușurarea poverii deficitului în creștere al bugetului de stat, cu posibilități de recuperare la anumite intervale de timp.

4.6. În cadrul largirii sferei de cuprinde-re a patrimoniului privatizabil, considerăm că o parte din regiile autonome pot intruni condiții pentru a se transforma în societăți comerciale care ulterior să poată fi privatizate.

4.7. Accelerarea privatizării societă-ților comerciale depinde în mare măsură de contribuția, modul de funcționare și capacitatea sistemului bancar, ceea ce fac necesare măsuri de privatizare în domeniul băncilor comerciale și investițiilor.

4.8. Înțînd seama de rolul și competențele FPS, stabilite prin lege, este necesară o sprijinire a autorității acestuia atât în contextul general interinstituțional, al mandatariei unor atribute de privatizare a întreprinderilor mici și mijlocii, cât și al recrutării și formării de cadre și dotării cu mijloace tehnice și informatiche necesare; formarea de economisti, auditori și juristi specializați în domeniul privatizării reprezintă o necesitate stringentă.

4.9. Sprijinirea privatizării în România de către organismele financiare internaționale și firmele străine de consultanță este deosebit de valoroasă, dar includerea specialiștilor români în acest proces este absolut necesară, dată fiind conoșterea de către aceștia a specificului economiei românești, precum și posibilitatea unei mai bune adevarări a metodelor, tehnicilor și experiențelor consultanților străini.

4.10. Privatizarea reprezintă un proces

care trebuie să se desfășoare pe bază de strategii, programe și priorități sectoriale interdependente, care să consolideze fluxurile economice dintre parteneri și nu să conducă la rupturi și disfuncții în ceea ce privește relațiile dintre unități, să consolideze, pe baze noi, specializările, cooperările și subcontractarea, să restabilească importanța contractelor economice și disciplina financiară.

4.11. Privatizarea în România oferă mari posibilități pentru potențarea reciprocă dintre sectorul privat și cel public și, în nici un caz, nu trebuie să ducă la contrapunerea lor, știut fiind că, în economiile de piață, întrepătrunderea dintre cele două tipuri de proprietate a devenit o tendință a ultimelor decenii, chiar dacă, din punct de vedere cantitativ și calitativ, raportul dintre cele două sectoare se modifică în favoarea sectorului privat; sectorul de stat nu-și pierde însenmătatea, funcțiile sale se transformă, reprezentând un domeniu al îmbinării eficienței economice și sociale pentru întreaga economie, un factor care preia o serie de riscuri, facilitând eficiența întreprinzătorilor particulari. Sectorul de stat în România este o sursă potențială de consolidare și mărire a sectorului privat, inclusiv prin faptul că, în prezent, o serie de investitori particulari străini preferă să colaboreze cu întreprinderi de stat care prezintă mai multe garanții și o forță economică mai mare.

4.12. Cadrul juridic actual trebuie completat cu o serie de legi și alte acte normative de natură să accelereze privatizarea în domeniile următoare: monopolul de stat, concesionarea,

amortizarea mijloacelor fixe, valorile mobiliare și bursa de valori, falimentul, creditul comercial și agricol, sponsorizarea, regimul și circulația titlurilor de valoare, investițiile, subscripția publică, reglementarea relațiilor dintre proprietar și chiriaș, contractele economice, protecția mediului înconjurător etc.

4.13. Reglementări speciale se impun în ceea ce privește reprezentarea intereselor statului și participarea acestuia la patrimoniul diferitelor societăți comerciale în proporție egală, majoritară, minoritară sau prevalându-se de drepturi speciale cum ar fi: acțiuni privilegiate, acțiunea de aur etc.

4.14. În procesul privatizării, atragerea corporațiilor multinaționale reprezintă un factor cu importanță deosebită de natură să catalizeze mecanismele și forța pieței, ținând seama de cele mai înalte standarde internaționale.

x x
x

Deși considerată de mulți specialiști o problemă cu prevalente canotații și opțiuni politice, în opinia noastră, privatizarea apare "par excellence" un proces economic și social riguros, bazat pe criterii, principii, obiective, strategii și programe care trebuie să conveargă spre creșterea eficienței economice și consolidarea mecanismelor de realizare a acesteia, bazate pe libera inițiativă, consens și coparticipare a indivizilor la proprietate, conducere și profit, în condițiile funcționării reale a unui stat de drept.

1. "Privatizare și dezvoltare economică", Steve H. Hanke, Editura "Expert", București, 1992, 262p.
2. "Legea privatizării societăților comerciale", Tribuna economică, nr. 35, 30 august 1991, p. 11-14.
3. "Regulamentul de organizare și funcționare a Fondului Proprietății de Stat, Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 262, oct. 1992, p. 6-10.
4. "Norme metodologice privind procedura standard de privatizare a societăților comerciale mici prin vânzarea de acțiuni", Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 12/1993, p. 8-30
5. Gheorghe Zaman, "Privatizarea și reforma economico-socială în România", Fast Business nr. 12-15, aprilie 1993; "Privatizarea va dura cel puțin 17 ani", Capital, nr. 16, 1993, p. 9"; "Privatizarea în România: teorie și practică", CIDE, București, 1992, 30 p.

6. Frydman R., Rapaczynski A., Earle J. et al, "The Privatization Process in Central Europe", CEUP, Budapest, London, New York, 1993, 262 p.
7. Rădulescu M., "Privatizarea un eșec în Europa de Est. Concluziile unui studiu al Băncii Mondiale și FMI", Adevărul, 11 iulie 1993, p. 3.
8. "Privatizarea în Europa Centrală și de Est. Strategii și perspective", Adevărul economic, partea a III-a, nr. 21, 30 mai-5 iunie 1993, p. 25-36.